

Jordi Rubió i Balaguer: bibliotecari, mestre i director de l'Escola de Bibliotecaris de Barcelona*

He escrit, primer, bibliotecari, perquè així és com es va anomenar ell mateix en moltes ocasions, i també em va dir més d'una vegada que li agradava de veure-s'hi classificat, però, tanmateix, no és aquesta la faceta de la seva rica personalitat que desitjo posar en relleu amb aquestes ratlles.

Biografia:

Jordi Rubió i Balaguer va néixer a Barcelona l'any 1887, en un llinatge il·lustre de les Lletres Catalanes, i ja l'any 1906, quan tenia 19 anys, el trobem relacionat públicament amb els llibres i la cultura. En una glossa d'Eugeni d'Ors titulada «La Vall de Josafat», publicada al diari *La Veu de Catalunya* amb motiu de l'Exposició bibliogràfica del primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, Xènius, amb el seu estil peculiar, ben característics, que resultava força engrescador, explicava així l'entrada dels llibres al Palau de Belles Arts, on havia de celebrar-se l'Exposició: «Llibres... —Oh, qué vells, qué oblidats alguns!— Llibres grocs, mústics, llibres fantasmes: on éreu, on dormíeu? I ara, impietosament, au, a la llum, a la vida... Tots, tots van compareixent. Els llibres morts deixen les tombes.— Aquest obscur, aquest desguarnit recó de Palau de

Belles Arts és una Vall de Josafat... L'Arcàngel Pijoan toca la trompeta ressuscitadora. Surten els volums de caus incògnits i compareixen al Palau. Un jove i eixerit noucentista, que es diu Jordi Rubió, els rep a la porta a la manera de Sant Pere...» I continua —

L'any 1907 havia estat creat l'Institut d'Estudis Catalans, que ja des del començament havia anat formant una Biblioteca que l'any 1914 era prou important i consolidada per tenir vida pròpia i convertir-se en la Biblioteca de Catalunya. El jove Jordi Rubió, just retornat d'Hamburg, on havia estat estudiant, pensionat per la Mancomunitat, els anys 1912-1913, en fou nomenat primer director. L'any següent, el 1915, es fundà l'Escola de Bibliotecàries de Barcelona dirigida per Eugeni d'Ors. En aquest any hi hagué la primera convocatòria d'exàmens d'ingrés i el 1918 en sortia la primera promoció de bibliotecàries, flamants pioneres. Dos anys després, amb la destitució i partença d'Eugeni d'Ors, en el curs 1920-1921, Jordi Rubió, Doctor en Filosofia i lletres, professor de la Universitat de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis Catalans, en fou nomenat Director.

Ja des del primer any dona als estudis un caire més professional i pràctic, augmentant les assignatures tècniques, com la de Bibliologia que provoca un gran disgust i indignació a l'anterior director, Eugeni d'Ors, que escrigué una glossa en «El Nuevo Glosario» curulla de despit rancuniós. També hi va introduir les Pràctiques per a les alumnes de 3r. curs que rebien un modest subsidi econòmic i estaven a les ordres de la Direcció Tènica de Biblioteques, també exercida per Jordi Rubió.

L'any 1924, durant la Dictadura de Primo de Rivera, foren destituïts tots els professors més representatius de l'Escola i no cal dir que, per capdavanter, s'hi comptava el Dr. Rubió. Canviades les circumstàncies polítiques, torna el 1930 a la direcció de l'Escola i comença un període que, sense exageració, crec que es pot qualificar de brillantíssim, per la categoria i la vàlua dels seus professors i l'aprofitament, treball i eficàcia de les seves alumes que, amb autèntic prestigi, continuaren posant les bases d'una professió que s'ha anat estenent per tot Catalunya, i no solament a les Biblioteques oficals de la Mancomunitat, Generalitat i

Diputació, o a les Biblioteques Públiques o d'Humanitats que s'han anat creant, sinó també a les de caire tècnic i científic en universitats i laboratoris.

Malauradament, acabada la Guerra Civil espanyola, la Gran Bogeria, i en capgirar-se la situació política, el Dr. Rubió, amb els altres professors supervivents de l'escola, és destituït de tots els seus càrrecs pels enemics de la cultura catalana. Tanmateix, no per això acabà completament el seu mestratge, sinó que continuà valentment a casa seva ensenyant en català en la catacumba, com ell deia, amb una generositat sense límits, fent classes de tècnica de Biblioteques, de literatura catalana i altres, acceptant totes les alumnes i bibliotecàries que ho sabessin i s'hi volguessin acollir.

Mestre:

El Dr. Jordi Rubió i Balaguer era un gran mestre, i puc dir això sense vacil·lacions ni reticència. Era això tan difícil que és ésser un gran mestre, perquè a l'escola exercia la direcció i docència contrastat amb els millors professors i intel·lectuals de l'època. Per parlar només dels que ja ens han deixat per sempre, esmentaré, de la meua època: Carles

Riba, Ramon d'Alòs, Ferran Soldevila, Joan Petit, Joaquim Xirau, Manuel de Montoliu, Jaume Massó i Torrents, i altres.

I crec que era un gran mestre, i ho era per la ferma voluntat vocacional d'ésser-ho i perquè tenia totes les difícils qualitats que es necessiten, és a dir, una ment ordenada i brillant, autèntica i discreta erudició, gran capacitat de treball, coneixement profund i sempre posat al dia de les matèries que ensenyava, facilitat de paraula i do de rèplica amb una veu clara i modulada, simpatia i un desig d'agradar als alumnes que inclou, en certa manera, la capacitat de donar-se a si mateix i supleix amb avantatge la virtut de la paciència, i també aquell no sé què que tenen els grans mestres que fa que els deixebles se sentin compresos i apreciats com a éssers humans pel que ocupa la càtedra, una càtedra sense tarimes ni empostissats elevadors, perquè és realitat que allí on està hi haurà la categoria per la força única de la pròpia vàlua. Però és que, a més, es podia sentir, pulsar, que el que ensenyava, el que deia, era autènticament el que sentia i creia i li venia d'unes arrels molt profundes, enfondides en la terra, amb un sentit d'identitat

total amb el País i unes conviccions íntimes i potents que permeabilitzaren amb dignitat tots els seus actes, fins en els moments més difícils i compromesos.

Fou un bon predicador amb la paraula i amb l'exemple de l'exigència per la feina ben feta, l'eficàcia i la continuïtat, amb el rigor obligat en el propi treball, a més d'aquell ingredient que sabia inspirar, que potser pot semblar més humil, però que m'ha estat invaluable en la meua llarga carrera professional: la de saber «treballar amb alegria», treballar amb alegria, que vol dir: amb gust, amb entusiasme i il·lusió, lleialment, solidàriament, sense gaires enveges ni rancúnies, trobant el benestar en el propi treball, i tractant d'encomanar l'alegria als col·laboradors i a tots aquells a qui servim amb la nostra feina de cada dia, amb el desig de compartir-hi tot el que puguem i sabem, amb generositat i sense mesquineses. I sembla natural de pensar que podrà més el qui més tingui, el qui rebi més fruits saborosos de les pròpies arrels, les més identificades amb un sentit més pregon d'identitat amb el país, les que estiguin més aprofundides en una terra interior més sana i rica, més cultivada i

assaonada. Jordi Rubió va saber demostrar en els moments més difícils que les fonts del seu mestratge estaven aprofundides en unes arrels sense mesquineses.

Direcció:

Jordi Rubió «dirigia» realment l'Escola i sabia fer-ho amb fermesa i flexibilitat, i, sobretot, hi era omnipresent, és a dir, sempre «hi era» o se sabia on trobar-lo; tenia aquesta facultat sense la qual tots els altres títols i qualitats d'un director no arriben a un límit viable ni vàlid. Les converses a Secretaria entre professors i alumnes i amb la magnífica secretària que era Joana Casals no crec que puguin ésser oblidades; es convertien en una continuació i enfortiment de la càtedra, i el Director mai no hi va regatejar el seu tremp valuós. Sempre «hi era», per escoltar, per animar, per emprendre, per rectificar si calia; sempre obert a noves iniciatives i projectes, escoltant amb simpatia a tothom; encarrilant amb el seu saber i experiència tot el que se li anava oferint; suggerint nous camps de treball que procurava que fossin els convenients per a les respectives personalitats sovint diverses i potser contradictòries; procurant aprofundir i comprendre amb

veritable intuïció docent; despertant curiositats, incitant, encisant, amb l'afany de crear professionals vius, eficaços i renovadors, inspirant l'orgull de la professió i l'eficàcia il·luminat per un digne patriotisme.

Resum:

És molt el que el país deu al Dr. Rubió i el que ens ha deixat a nosaltres, a més d'un record afectuós, admiratiu i enyorat. Una vegada més s'ha ben demostrat que l'obra ben feta aguanta amb fermesa tempestes i maltempsades i, a través dels anys, es fa present, i fins, en certa manera, impulsa i guia, i condiciona, l'actuació dels seus continuadors. Ell subsisteix en l'Escola i en l'Obra de Biblioteques, a més de en els seus col·laboradors i deixebles, i així, la seva desaparició no és una mort total i descoratjadora, ja que roman viu en tantes coses i persones, incitant-les a treballar amb eficàcia i alegria. Gran mestre el que sap infondre en els seus deixebles l'afany de saber, no solament per tal de passar uns exàmens i acabar amb brillantor una carrera, sinó, encara més, per descobrir la pròpia identitat i enriquir-la, per poder crear i esdevenir, col·laborar i esdevenir més útil a la comunitat en trobar una íntima felicitat en l'expansió i

difusió de la pròpia riquesa
espiritual i professional en contacte
amb els altres. Així era i això sabia
ésser el nostre Jordi Rubió.

Final:

Encara que sóc molt mala lectora,
m'agradaria acabar amb un verset
del seu avi, el culte, modest i eficaç
Gaiter del Llobregat, de qui crec
que seria encara ben útil donar a
conèixer els pròlegs a les edicions
1a. i 2a. que va publicar el besavi
Josep Rubió, llibreter al carrer
Baixada de la Presó de Barcelona.
És del gener de 1853 i es titula
«Postas de Sol». Porta un lema de
Dant, extret de la Divina Comèdia,
i acaba així:

Si tot quant mort en eixa vall
[obscura
Desde'l pòdre al monarca
Porta del dol la marca,
Perquè al morir del sol
[la llum més pura.
Pren lo món sa més bella
[vestidura?

Així pensava jo, quant misteriosa
Ohí una veu que'deya:
«Mortal, si ton Deu feya
La mort del sol tan esplendent
[y hermosa,
cel, terra y mar vestint de plata
[y rosa,

Es que mirante en ella, Deu volia
Grabar en ta memoria
que tot combat te gloria,
Tot ocas orient, tota nit dia:
Que'estâ un jorn sense fi tras
[t'agonis»

En alguns éssers privilegiats, com
fou el seu nét Jordi Rubió i
Balaguer, aquest «jorn sense fi» és
permanent en la seva obra i en
molts dels seus col·laboradors i
deixebles que, en intentar
comprendre'l, l'hem admirat i
estimat. Espero que ho sigui també
per la seva Pàtria.

Rosa Ricart i Ribera

* Conferència feta el 20.XII.1982 a l'auditori
de la Biblioteca de Catalunya en record del
magisteri del Sr. Jordi Rubió i Balaguer.